

AO China
Woensdag 11 juni 2008
J. Voordewind

“We moeten ons uitspreken en de problemen zichtbaar maken. Omdat mensen in China zich niet kunnen uitspreken. Duizenden broeders en zusters verdienen een stem.” Dat was de oproep in een van de landelijke Nederlandse kranten, van een van de voormalige student die 19 jaar geleden op het Plein van de Hemelse vrede demonstreerde voor meer openheid en democratie. Hij vluchtte naar Amerika, maar werd tijdens een bezoek aan China opgepakt met een Amerikaans paspoort en zat alsnog 5 jaar in de gevangenis. Door publieke en politieke druk met name door 2 congresleden kwam hij vrij. Maar zonder die bemoeienis was hij naar eigen zeggen nooit meer vrijgekomen. 4 juni was het 19 jaar geleden dat daar op het plein van de hemelse vrede meer dan 3.000 studenten koelbloedig werden vermoord. Juist op dat plein zullen de openingsfestiviteiten gehouden worden. Op het plein waar de moeders van de nog meer dan 100 gevangenen, niet mogen komen. Hij besluit het ingezonden artikel met de hartekreet: Zwijgen bij de Olympische spelen is dodelijk.

Voorzitter, dit AO staat in het teken van de relatie met China. Met name staat centraal de vraag hoe het is gesteld met de mensenrechtendialoog met China. Dit was dan ook de centrale vraag aan de deelnemers van de rondetafel bijeenkomst voorafgaande aan dit debat. Opvallend aan die bijeenkomst was dat de meerderheid van de sprekers te kennen gaf dat het economisch wel beter gaat met China, de Chinezen hebben het zes keer zo goed dan 20 jaar geleden. Dat is een enorme prestatie gezien de bevolkingsomvang van het land 1,3 miljard. Maar de conclusie was ook dat het met de mensenrechten in China de afgelopen 20 jaar niet veel beter is gegaan.

Stand van Zaken Mensenrechtensituatie:

Sterker nog als we de rapporten lezen van Amnesty, van Human Right Watch, van het ministerie van Buitenlandse Zaken van Amerika, maar ook van Nederland dan rijst er maar 1 beeld op. Het gaat inderdaad niet beter, maar ondanks enkele lichtpuntjes, juist slechter als je het afzet tegen de situatie van 7 jaar geleden. Toen werd de internationale gemeenschap verleid om voor China te kiezen als land waar de Olympische Spelen gehouden moesten worden. Het land beloofde dat het in aanloop naar de Spelen ernst zou maken met de verbetering van de mensenrechten. Dat bleek een misleiding te zijn. Ook minister Verhagen concludeert dit na zijn laatste bezoek aan China van mei 2007. Op sociaal-economische gebied vooruitgang, op het gebied van de burgerlijke en politieke rechten komen met name vrijheid van meningsuiting en vrijheid van vergaderen in het gedrang. Ook constateert de minister zorgpunten op het gebied van de arbeidsrechten en de positie van migrantenwerkers, trouwens samen met de FNV die ook aanwezig was tijdens de ronde tafelbijeenkomst.

Doodstraf:

De minister ziet wel enkele lichtpuntjes als het gaat om de versterking van de rechtstaat en ook Amnesty is vooralsnog positief over de regeling dat de doodstraf nu eerst ter goedkeuring aan het Hooggerechtshof moet worden voorgelegd. Maar of dit tot een verlaging van het aantal doodvonnisen heeft geleid, kan niet worden vastgesteld omdat deze cijfers geheim zijn. Dit kan variëren van 1500 tot naar schatting 8 tot 10.000 voor 68 delicten waaronder belastingfraude. Het hoogste van de totaal in de wereld uitgesproken doodvonnisen bij elkaar.

Andere mensenrechtenschendingen:

- Straffen tot drie jaar vinden plaats zonder vorm van proces
- 300.000 mensen zitten in de heropvoedings- en werkkampen, onder hen veel mensenrechtenactivisten, ook voor mensen die als illegaal reclame maakten
- Bloedig neerslaan van de studentendemonstratie op het plein van de hemelse vrede. Gevolg ruim 3.000 doden en nog steeds zitten er over de 100 voormalige studenten gevangen.
- Bezetting van Tibet sinds 1959 en gewelddadig neerslaan van monnikendemonstratie in maart. Tientallen doden en honderden gevangenen.
- 1 kindbeleid met als gevolg gedwongen abortussen
- Geen persvrijheid
- Gedwongen terugsturen van Noord Koreaanse vluchtelingen
- In 2007 werden 788 christenen slachtoffer van vervolging. 700 daarvan werden gevangen gezet. Daaronder waren 415 kerkleiders van de verboden huiskerken
- Gedwongen huisuitzettingen vanwege de bouw van het Olympisch dorp
- Sterke geruchten van het uitnemen van organen van geëxecuteerde gevangenen

Ronde tafelbijeenkomst

De ronde tafelbijeenkomst over China kwam tot de conclusie dat het economische beter gaat met China, maar dat met name de midden- en de bovenlaag profiteert van de economische groei en dat de arbeidsomstandigheden, (onveilige werkomstandigheden, kinderarbeid, lange werkdagen voor tieners, toestaan van maar 1 communistische vakbond, geen controle op de naleving van de ILO normen, aantal arbeidsonlusten neemt toe).

Verder kwam de meerderheid van de deelnemers tot de conclusie dat het goed kon uitwerken als China ook publiekelijk werd aangesproken op de schendingen van de mensenrechten. Amnesty, de FNV, de vertegenwoordiger van de Tibet Campaign, de specialist van de Chinese minderheden, Oxfam/Novib en Fair Play hadden een zelfde soort advies namelijk: publieke actie en druk helpt! Houd het niet alleen bij stille diplomatie of een dialoog, maar kom naar buiten met naam en toenaam van de mistanden. Kom publiekelijk op voor mensenrechtenactivisten, spreek met hen als je het land bezoekt, geef rapporten uit. Het onderstreepte de hartekreet van de persoon waarmee ik opende.

Centrale vraag is welke strategie werkt?

Als ik lees hoe we als Nederland een groot vertrouwen hebben in de mensenrechtendialoog en vervolgens zie wat er de afgelopen jaren hiervan de resultaten zijn dan vindt ik dat bedroevend.

Laten we de thema's volgens de reisverslagen naar China van de minister en de mensenrechtenambassadeur eens aflopen:

1. Het houden van alleen al een ronde tafelgesprek over de mensenrechten in China zou de goede relaties met China kunnen schade, zo dreigde China
2. De arbeids en heropvoedingskampen worden steeds weer aan de orde gesteld, zonder enig resultaat.
3. Godsdienstvrijheid steeds weer aan de orde, onder meer de uitzetting van missionarissen, wat in tegenspraak is met het Bupo-verdrag was China ondertekend heeft. Geen verbeteringen. Uitzettingen zijn toegenomen in aanloop naar de Olympische Spelen.
4. Gebrek aan meningsuiting. De Chinese vertegenwoordiger gaat dit nog eens na, staat er in het reisverslag.

5. De dubieuze rol van China internationaal mbt Sudan en Birma bijvoorbeeld. China zegt dat het met de mensenrechtensituatie in Birma juist de goede kant op gaat, aldus het verslag.
6. Noord Koreaanse vluchtelingen. Is meerdere keren aan de kaak gesteld. Ik heb er in de Kamer ook een motie over ingediend. Wat zeggen de Chinezen: het zijn migranten met economische motieven. En bij terugkeer volgen er volgens China geen ernstige repercussie. Volgens de VN-Hoge commissaris voor de vluchtelingen gaat het om minimaal 100.000 vluchtelingen en staat er minimaal 2 jaar heropvoedingskamp tot zelfs de doodstraf op het ontvluchten van Noord Korea. En de VN-speciale rapporteur voor Noord Korea zegt eveneens dat vervolging gevreesd moet worden en dat het verboden is vluchtelingen gedwongen terug te sturen volgens het Verdrag van Geneve wat ook China ondertekend heeft.
7. Mbt Tibet zegt China voldoende ruimte voor de tibetanen te laten om hun taal en cultuur te uiten.

De conclusies van Buitenlandse Zaken luiden steeds weer:

de gesprekken verliepen in een open en goede sfeer. Er blijven verschillen van inzicht bestaan.

Mijn conclusie na het lezen van deze verslagen is bijna dat we tegen dovenmansoren praten en met een kluitje in het riet worden gestuurd.

Natuurlijk is het goed dat we de rechtstaat proberen te ondersteunen, maar verwachten wij niet tegen beter weten in teveel van de nu al decennia gevoerde mensenrechtendialoog? Ik word er neerslachtig van.

Kan het anders?

Ja, we moeten toe naar duidelijke publieke druk. Duidelijker aangeven wat we willen en gezamenlijk optrekken binnen de EU. Ook bij de handelscontacten niet alleen maar praten over mensenrechten, maar duidelijke mensenrechtenvoorwaarden stellen.

Wat moeten de prioriteiten dan zijn?

1. Duidelijke opkomen met naam en toenaam zoals dit ook staat in de mensenrechtenstrategie, voor mensenrechtenverdedigers. Zorgen uitspreken over toenemende intimidatie, mishandeling en bedreiging van mensenrechtenverdedigers. Aandringen op spoedige implementatie van de EU-richtlijnen met betrekking tot mensenrechtenverdedigers.

2. Vrijheid van meningsuiting

De Chinese regering moet de geldigheidsduur van de nieuwe regels voor buitenlandse journalisten verlengen tot na de Olympische Spelen en ook van toepassing laten zijn op Chinese journalisten.

In dit kader is het belangrijk dat China het BUPO-verdrag zo spoedig mogelijk ratificeert.

3. Olympische Spelen

Er zal tijdens de RAZEB gesproken worden over de aanwezigheid van de EU-lidstaten bij de openingsceremonie van de Olympische Spelen. Wat zal daarbij de inzet zijn van de Nederlandse regering? Zal de inzet erop gericht zijn de andere lidstaten ervan te overtuigen weg te blijven van de openingsceremonie? Er moet eens een duidelijk signaal afgegeven worden dat het de EU menes is. Dat het een provocatie is om op het plein van de hemelse vrede, daar waar 3000 studenten de dood vonden om daar een feestje te gaan vieren ter ere

van de toetreding van China als volwaardig lid van de internationale gemeenschap, want met deze intentie markeert China deze opening.

Wat mijn fractie betreft zijn er drie voorwaarden waaraan China zou moeten voldoen voordat er meegedaan kan worden aan de openingsceremonie;

1. Vrijlating van resterende demonstranten van Tiananmenplein. Zij zitten al 19 jaar vast zonder eerlijke vorm van proces en voor een geweldloze demonstratie. Feest vindt op dit plein plaats.
2. Vrijlating van mensenrechtenactivist Hu Jia die EP heeft toegesproken en met hem nog. Hoe kan de EU het feestje meevieren terwijl deze man zijn leven heeft gewaagd om het Europees Parlement op zijn verzoek openhartig in te lichten over de mensenrechtensituatie in zijn land? De minister betreurt de arrestatie, maar dat is niet genoeg, wat heeft hij hieraan? Samen met hem zouden andere mensenrechtenactivisten en journalisten moeten worden vrijgelaten.
3. Onafhankelijk onderzoek naar neerslaan van demonstratie van Tibettanen in maart jl.

Voorzitter het wegblijven bij een openingsceremonie is geen unicum. Nederland heeft eerder voor dit middel gekozen om een duidelijk politiek signaal af te geven en wel in 1980, na de inval van Rusland in Afghanistan. De Nederlandse delegatie nam toen niet deel aan de openingsceremonie. Ook ten aanzien van het apartheidsregime steunde Nederland de opstelling om Zuid Afrika uit te sluiten van de Olympische Spelen (van 1960 tot 1992).

Wie blijven er weg bij de openingsceremonie:

- Engeland, Duitsland, Polen, België, Tsjechië, Estland, de SG van de VN, Frankrijk twijfelt nog.
- Een deel van het Europees Parlement steunt een boycot van de opening
- Prins Charles blijft weg bij de opening
- Verscheidene winnaars van de nobelprijs hebben opgeroepen om weg te blijven waaronder Bisschop Tutu.
- Op de VVD en SP jongeren na, steunen alle jongerenorganisaties een boycot van de openingsceremonie

Door internationale druk heeft China inmiddels al ingestemd om een gesprek aan te gaan met de Dalai Lama.

4. Wapenembargo

De ChristenUnie-fractie steunt de terughoudende lijn van de regering en is van mening dat er op dit moment geen enkele aanleiding is voor het opheffen van het wapenembargo.

Na het gewelddadig ingrijpen van de Chinese autoriteiten in Tibet zou dat een verkeerd signaal zijn. Ook verkoop China nog altijd wapens aan Birma (voor meer dan 2 miljard dollar sinds 1989) en Soedan.

5. Godsdienstvrijheid

De laatste tijd verslecht de situatie met betrekking tot de godsdienstvrijheid in China. Onlangs zijn er weer 80 huiskerkleiders gearresteerd. Huiskerken worden blootgesteld aan toenemende controle door veiligheidsdiensten. Buitenlandse christenen worden het land uitgezet. Opleidingsmogelijkheden bij theologische instituten worden beperkt. Bij de beantwoording van schriftelijke vragen erkent de minister deze situatie.

6. Noord-Koreaanse vluchtelingen

Tijdens de begroting van Buitenlandse Zaken heb ik een motie ingediend waarin de regering wordt opgeroepen via bilaterale contacten en de geëigende wegen binnen het VN-kader de Chinese autoriteiten ertoe te bewegen Noord-Koreaanse vluchtelingen niet terug te sturen en de UNHCR toegang tot hen te verlenen.

Ik ben blij dat dit onderwerp onder meer tijdens het laatste bezoek van de mensenrechtenambassadeur aan de orde is gesteld. De ChristenUnie-fractie wil er echter bij de minister op aandringen het hierbij niet te laten, maar aandacht te blijven vragen voor de situatie van de Noord-Koreaanse vluchtelingen en de Chinese autoriteiten op hun internationale verdragsverplichtingen te blijven wijzen en daarbij ook zoveel mogelijk samen op te trekken met andere landen die zich hiervoor inzetten.

Concluderend voorzitter:

- De handelsrelaties met China zouden afhankelijk gesteld moeten worden van hervormingen op mensenrechtengebied, in navolging van eerdere uitspraken van het Europees Parlement. Ik roep de minister dan ook op binnen de RAZEB te pleiten voor een grondige beoordeling van de situatie met betrekking tot de mensenrechten voordat met China nieuwe partnerschaps en samenwerkingsovereenkomsten worden gesloten.
- Verder ondersteunt de ChristenUnie de oproep van Amnesty om te komen tot een EU-werkgroep op ambassadeursniveau voor mensenrechten, mogelijk aangestuurd door de ons eerder bepleitte Europese mensenrechtenambassadeur. Deze werkgroep zou een rapid response mechanisme kunnen opzetten voor actie bij acute mensenrechtenschendingen, zodat snel tot gezamenlijke actie overgegaan kan worden, in samenspraak met lokale mensenrechtenverdedigers.
- Noord Koreaanse vluchtelingen: Op basis van het bilateraal verdrag van China met de UNHCR uit 1995 kunnen de partijen arbitrage aanvragen als partijen er samen niet uitkomen. Doordat China weigert om de UNHCR ongehinderd toegang te geven tot haar grondgebied, zou dit conflict voor arbitrage in aanmerking komen. De ChristenUnie dringt er bij Nederland en de EU op aan China aan te zetten tot arbitrage met de UNHCR. Het gaat jaarlijks om gedwongen terugkeer van tienduizenden vluchtelingen.
- Nederland moet via de EU, maar ook bilateraal aandringen op ratificatie van BUPO verdrag (Burgerlijke en Politieke Rechten)
- Er zal een krachtig signaal vanuit gaan als meerdere Europese landen wegblijven bij de openingsceremonie, waaronder Nederland.